

REGERINGEN

Regeringsbeslut

I:9

2014-03-27

S2014/2929/FS

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att genomföra vissa insatser kring barn som vårdas i psykiatrisk tvångsvård

Regeringens beslut

Regeringen beslutar att ge Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra vissa insatser för att öka kunskapen om barn i psykiatrisk tvångsvård samt att förbättra deras tillgång till information.

Socialstyrelsen ska ta fram ett material som informerar barn och unga som vårdas i psykiatrisk vård om deras rättigheter. Materialet ska fokusera på barn som vårdas med stöd av lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, förkortad LPT, och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, förkortad LRV, men också innehålla information som kan vara relevant för barn som är frivilligt vårdade.

Informationsmaterialet om psykiatrisk tvångsvård bör innehålla uppgifter om barns och ungas rättigheter enligt barnkonventionen och hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), LPT, LRV och övrig relevant lagstiftning. Utgångspunkten bör vara barns och ungas egna erfarenheter och frågor så som de framkommit bland annat i Barnombudsmannens arbete. Det finns också skäl att låta barn och unga som har erfarenhet av tvångsvård lämna synpunkter på informationsmaterialet innan det färdigställs.

Socialstyrelsen ska föreslå hur materialet kan distribueras och var det ska finnas tillgängligt. I detta arbete ska Socialstyrelsen ta hänsyn till den information till barn och unga med psykisk ohälsa som redan finns exempelvis på webbplatsen Vårdguiden 1177 och erfarenheter som gjorts i andra uppdrag som syftat till att förbättra informationen för barn i utsatta situationer. Ett exempel är det pågående arbetet vid Socialstyrelsen och Barnombudsmannen att utforma och sprida information till barn och unga om socialtjänsten och dess verksamhet.

Socialstyrelsen ska även genom exempelvis en dialog med berörda verksamheter och bearbetning av befintliga data peka på möjliga orsaker till att flickor är kraftigt överrepresenterade när det gäller vidtagna tvångsåtgärder samt föreslå hur detta kan undersökas närmare.

Uppdraget ska genomföras i löpande dialog med samordningsfunktionen för regeringens plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa (PRIO) på Socialdepartementet. Uppdraget ska även genomföras i samråd med Barnombudsmannen, Inspektionen för vård och omsorg, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Nationell Samverkan för psykisk Hälsa (NSPH).

Socialstyrelsen får för detta ändamål använda 500 000 kronor under 2014 från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 Till Kammarkollegiets disposition. Medlen ska utbetalas engångsvis av Kammarkollegiet till Socialstyrelsen efter rekvisition. Rekvisitionen ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har och ske senast den 1 december 2014. Medel som Socialstyrelsen inte har använt ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2015. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Redovisningen ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2014 till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Redovisningen ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Ärendet

Barnombudsmannen har under 2013 inhämtat åsikter och erfarenheter från barn och unga som upplevt psykisk ohälsa. Syftet var att få kunskap om hur denna grupp upplever sin situation och det stöd de får av samhället. Inom ramen för uppdraget genomförde Barnombudsmannen bl.a. samtal med barn med erfarenhet av psykiatrisk tvångsvård, samt ordnade möten mellan barn och beslutsfattare i staten, landsting och kommuner.

I detta arbete har det framkommit att barnen ofta saknat information om vårdens syfte och innehåll, sina rättigheter och möjligheter att framföra klagomål.

Socialdepartementet har även inom ramen för beredningen av betänkandet Psykiatri och lagen – tvångsvård, straffansvar och samhällsskydd (SOU 2012:17) inhämtat statistik över tvångsvård och tvångsvårdstillfällen.

Av de barn som vårdades i den psykiatriska tvångsvården 2013 var knappt 60 procent flickor. Flickorna stod även för mer än 60 procent av vårdtillfällena under året.

Sammanlagt rapporterades 436 tvångsåtgärder till Socialstyrelsen, vidtagna mot personer under 18 år som var inskrivna under 2012. Det var en ökning jämfört med siffrorna för personer som var inskrivna under 2011 då endast 295 sådana åtgärder rapporterades. Ökningen kan bero på en förbättrad rapportering. Sannolikt finns fortfarande en underrapportering.

Antalet fastspänningar kortare än fyra timmar vidtogs enligt den befintliga statistiken 205 gånger. Av dessa vidtogs 189 mot flickor och 16 mot pojkar. Tvångsmedicinering vidtogs enligt statistiken vid 41 tillfällen, 39 av dessa gällde flickor och 2 gällde pojkar.

Sammanlagt var det enligt statistiken 108 individer som tvångsvårdades och utsattes för tvångsåtgärder. Av dessa var 66 flickor och 42 pojkar.

Sedan patientregistret utvidgades med särskilda uppgifter om den psykiatriska tvångsvården har det varit en underrapportering av tvångsåtgärder men det finns inget som talar för att den skulle vara större för pojkar än för flickor. Utifrån siffrorna kan också konstateras att överrepresentationen av flickor är väsentligt större när det gäller fördelningen av de sammanlagda antal tvångsåtgärder som vidtogs 2012, än när det gäller antalet individer som utsattes för tvångsåtgärder under samma år. Det förefaller därför som om flickor som utsätts för tvångsåtgärder gör det vid fler tillfällen än pojkar.

Orsakerna till könsskillnaderna är inte kända. Det finns därför skäl att öka kunskapen om orsaken till dessa förhållanden.

På regeringens vägnar

Maria Larsson

Anders Printz

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Finansdepartementet/BA

Barnombudsmannen

Inspektionen för vård och omsorg

Myndigheten för vårdanalys

Nationell Samverkan för psykisk hälsa (NSPH)

Sveriges Kommuner och Landsting